

Roll No.

Total No. of Pages : 4+2

Total No. of Questions : 10

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 803

वास्तुयोग सङ्गणकशिक्षा

तृतीय-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देश :- (1) अस्मिन् प्रश्नपत्रे त्रयो भागाः -

(क) वास्तुशास्त्रम् ।	35 अङ्क
(ख) योगशास्त्रम् ।	35 अङ्क
(ग) संगणकशिक्षा ।	30 अङ्क

(2) प्रत्येकस्मिन् भागे वस्तुनिष्ठ प्रश्नाः ते च अनिवार्याः ।

(भाग:-क)

(वास्तुशास्त्रम्)

1. वस्तुनिष्ठ प्रश्नाः अनिवार्याः -

4×1=4

(क) उचितं युग्ममेलनं करोतु -

(i) पादमानात्	—	(1) अम्बुमार्गम्
(ii) प्राङ्गमुखम्	—	(2) मासूरम्
(iii) शिरः प्रदेशः	—	(3) भूभृताम्
(iv) मणिगृहम्	—	(4) अभिधानम्

(ख) समीचीनोत्तरं चिनुत -

3×1=3

(1) आयताकार भवने तिर्यक् अधः रेखा कथ्यते :

(क) भुजा

(ख) कर्णः

(ग) कोटिः

(2) पूर्वकाले मुनिभिः मानवानां कृते गृहप्रकाराः निर्धारिताः -

(क) अष्टौ

(ख) चत्वारः

(ग) पञ्च

(3) राज्ञां गृहे सौख्यार्थं मणिगृहम् निर्मातव्यम् -

(क) वायुपदे

(ख) मित्रपदे

(ग) पर्जन्यपदे

(ग) अधोलिखितं कथनं सत्यम्/असत्यम् वा लिखत -

2×1=2

(1) मल्लिकाकुटिमस्य निर्माणं रज्जुवेध रहितं भाव्यम्।

(2) ऊर्ध्वाग्र रेखा कोटिः।

2. अतिलघूत्तरीया प्रश्नाः—

मनुष्यालय चन्द्रिकायां कति अध्यायाः ?

2

अथवा

चतुर्थाध्यायस्य वर्णविषयः क ?

3. लघूत्तरीयाः (केचन चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः) : 4×3=12

- (i) मल्लिकाकुट्टिमः किम् ?
- (ii) तुलाविन्यासं लिखतु।
- (iii) मुखसहितायतभवनस्य वंशयोजनं लेख्यम्।
- (iv) अभिधानं किम् ?
- (v) आयताकार गृहेलुपा संयोजनं लिखतु।

4. दीर्घोत्तरीया : (केचन त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः) : 3×4=12

- (i) मनुष्यालय चन्द्रिकायां सप्तमाध्यायस्य सारांशः लेख्यः।
- (ii) कूटसंयोजनविधिः लेख्यः।
- (iii) इष्टविस्ताराधारे शालामानं लिखतु।
- (iv) कवाट लक्षणं लिखतु।

(भागः-ख)

(योगशास्त्रम्)

5. वस्तुनिष्ठ प्रश्नाः सर्वे च अनिवार्याः -

(क) उचितं युग्ममेलनं करोतु - 3×1=3

(1) स्वाध्यायः	-	क्लेशः
(2) रागः	-	ओंकार पूर्वकमन्त्राणां जपः
(3) अविद्या	-	सुखानुशयी।

(ख) कोष्ठे लिखितेनोचितेन शब्देन रिक्त स्थान पूर्ति विधेया —

3×1=3

(1) अविप्लवा विवेकख्याति । (ध्यानम्, हानोपायः, सुखम्)

(2) ततः क्षीयते । (अविद्या, प्रकाशावरणम्, मोहः)

(3) कायेन्द्रिय सिद्धिः । (तपसः, ज्ञानेन, ध्यानेन)

(ग) अधोलिखितं कथनं सत्यम्/असत्यम् वा लिखतु —

3×1=3

(i) असन्तोषाद अनुत्तमः सुखलाभः।

(ii) अविद्याभावात् कैवल्यम्।

(iii) धारणासु च योग्यता मनसः।

6. (क) अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः :

2

साधनपादे कति सूत्राणि सन्ति ?

अथवा

प्राणायामेन किं भवति ?

(ख) लघूत्तरीयाः प्रश्नाः

2×3=6

(i) पञ्च क्लेशाः के ?

अथवा

किमर्थं क्रियायोगः ?

(ii) कस्यहेतु विधा।

अथवा

गुणपर्वाणि कानि ?

(ग) दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः -

2×4=8

(i) पातञ्जलयोगशास्त्रे वर्णिताः नियमाः लेख्या।

अथवा

शौचात् किं भवति ?

(ii) महाव्रतम् किम् ?

अथवा

यमाः के ? कश्चिदेकस्य व्याख्या कार्या।

7. अतिदीर्घोत्तरीयाः (दशभिर्वाक्यैः) -

1×10=10

पातञ्जलयोगसूत्रम् ग्रन्थस्य साधनपादस्य महत्त्वं संक्षेपे लेख्यम्।

अथवा

दशआसनानां नामानि विलिख्य। कश्चिदेकस्य महत्त्वं लेखनीयम्।

(भागः-ग)

(सङ्गणकशिक्षा)

8. उचित विकल्पं चिनुत -

2×1=2

(i) संगणकस्य कृते प्रथमं आदान साधनम् अस्ति :

(अ) स्कैन पत्रम्

(ब) मुद्रकम्

(स) कुंजिकापटलम्

(द) मानीटर प्रदर्शकम्

(ii) प्रदर्शकस्य कार्यमस्ति :

(अ) फलित दर्शनम्

(ब) मुद्रणम्

(स) प्रेषणम्

(द) दत्तांश वस्तु

- (ख) उचित युग्ममेलनं करोतु - 3×1=3
(i) कुंजिकापटलम्	-	तन्त्रांश	
(ii) प्रिंटर	-	इनपुट	
(iii) माइक्रोसॉफ्ट ऑफिस	-	आउटपुट	
- (ग) अधोलिखितम् कथनं सत्यम्/असत्यम् वा लिखतु - 2×1=2
- (i) सी++ निम्नस्तरीया भाषास्ति।
- (ii) इन्टरनेट बहुआयामी सेवा अस्ति।

9. केचन त्रयः समाधेयाः (लघूत्तरीयाः प्रश्नाः) : 3×3=9

- (i) यन्त्र भाषा का ?
- (ii) स्थानीय अन्तर्जालम् किम् ?
- (iii) उच्चस्तरीयाः प्रमुखाः भाषाः लेख्याः (नामानि)।
- (iv) त्रयाणां तंत्राशानां (सॉफ्टवेयर) नामानि लेख्यानि।

10. (क) ई-मेल प्रेषणस्य प्रक्रियाः लेख्याः। 4

(ख) आधुनिके युगे (इन्टरनेट) अन्तर्जालम् इत्यस्य महत्त्वं लेख्यम्। 10

अथवा

संस्कृतक्षेत्रे सङ्गणकस्य उपयोगिता।

①

2

प्राश्निक कोड क्रं 2/140

पृष्ठ क्र.
प्रश्न पत्र/आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम :- पूर्वमध्यमा/उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम/द्वितीय

विषय वास्तु-योग संज्ञाशास्त्र विषय कोड 803 तृतीय प्रश्नपत्र माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न 10

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक ..100..

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	उत्तर	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
1.	क-वास्तुशास्त्रम् (क) उचितं युग्ममेवम् (i) सवर्षप्रतिप्रदम् (ii) 3 वंशवद्गताः (iii) 2 गृहाङ्गम् (iv) 1 पादमानम् (ख) समीचीनोत्तरं (i) क - अष्टौ (ii) क - सुदीर्घम् (iii) ख - भूतिकृतम्	4x1 = 4
	(ग) सत्यम् / असत्यम् (i) सत्यम् (ii) सत्यम्	3x1 = 3
2.	अति लघु उत्तरीय नवविंशति अथवा गृहाणासिष्ट दीर्घपरिणाह दीर्घविस्तार शालाभेदादि निर्णयः ।	2
3.	लघु उत्तरीयाः (i) क्वाटयुग्मनिजतीव्रमुक्तद्वार पूर्वार्धप्रतप्त विधेयम् । भात्राङ्गुलैर्नेत्र इताश्च सङ्ख्यैः साध्यैश्च यद्वादि विनैर्धन्व । (ii) सवित्रेष्टाब्धयस्य त्रियगन्धः कल्पितात् रेखा या । सा हि भुजाभोर्ध्वात्रा कोटिः स्यात् कोणशाकिनी वर्णः (iii) कुर्वाद् गृहाय कृतवास्तुपदं समस्तं भातङ्ग भास्कर नृपाङ्गुल भात्राङ्गुलम् । बालान्तराङ्गुलगतान् गमनाय अध्यात्मिकत्वयोग्यैरुत्तरैश्च न च निष्कर्षाद्यैः हस्ताक्षर	4x3 = 12

प्राश्निक कोड क्रं 21140

पृष्ठ क्र. 2
प्रश्न पत्र/आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम :- पूर्वमध्यमा/उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम/द्वितीय

विषय वास्तु योग संज्ञाशास्त्र विषय कोड 8.03 तृतीय प्रश्न पत्र माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक 70

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
4.	3x4=12
(i) मिश्र मित्र चतुश्शाला	
नाहं केतुजमेवमत्र बहिरप्यन्तश्च कृत्वा विदिग - गेलन्तर्वि हितोत्तरैर्विरहितं त्वन्तः स्वकोणेप्यपि । सन्ध्याद् बहिरुत्तरोक्तवदिदं स्यान्मिश्रमित्रं चतुःशालं दिङ्मिलयाः स्वयोनिगतिभिर्युक्ताः समस्ता आदि ।।	
(ii) प्रायः सर्वलुपाद्यनोमितपरीणाहं करोतुत्तर व्यास प्रायतत तथा इ. गु लकृतैर्योन्यादिभिः संयुतम् । पट्टं कोटिलुपावितानसदृशायाम् लुपासङ्गम् - स्थानं पत्रपयोर्ध्वमित्थमुदितं क्लृप्तस्वरूपादिकम् ॥	
(iii) प्राकृपाश्चात्यविहीनके कलहमुद्देगं च कावाभिधे याम्योदग्रहितेऽर्थासिद्धिरुदिता सिद्धार्थकारख्ये द्विके । प्रागादिद्वितयोनिते क्रमक्यान्मृत्युं भयं विक्रमं वार्थासिं प्रवदन्त्यतः क्रमवशाद् याम्यादिकं कल्पयेत् ॥	
(iv) एवं निर्माप्य गेहं प्रथममिह वृत्तस्तन्निवर्त्यस्तदन्ते तत्कूर्तुं शिमिनस्तान् वलयमणिलसत्कुण्डलाद्यैर्बध्नेष्वम् । सन्तोष्यापाद्य चैतत् स्वयमपि यत्रमानेन सभ्यइमुहूर्ते ॥ गत्वा तद्वास्तुप्रजापयितुं शुभमिच्छिं साधु कुर्वीत तस्मिन् (निरीक्षकः स्वमत्या परीक्षणं कुर्यात्)	
(v) (परीक्षकस्यानुसारं परीक्षणम्)	

प्राश्निक कोड क्रं 2.1.190

पृष्ठ क्र. 3
प्रश्न पत्र/आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम :- पूर्वमध्यमा/उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम/द्वितीय

विषय वास्तु-योग-सङ्ग (वाशिका) विषय कोड 803 तृतीय प्रश्नपत्र माध्यम स्वरूप

कुल प्रश्न

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
5	3x1 = 3
(क) उचित मुग्धमेलनं - (i) ओकार पूर्वकमन्नाणां जपः । (ii) सुरवानुशयी । (iii) क्लेशः ।	
(ख) रिक्तस्थानं - (i) सूक्ष्माः (ii) शुद्धोदयि (iii) अविद्या	3x1 = 3
(ग) सत्यम् / असत्यम् - (i) सत्यम् (ii) असत्यम् (iii) सत्यम्	3x1 = 3
6	2
(क) अतिलघु उत्तरीय - श्वासप्रश्वास विच्छेदः अथवा धारणासु च योग्यता मनसः	
(ख) लघु उत्तरीयाः - (i) विशेषादिशैथिल्यमात्रा लिङ्गानि गुणपर्वणि । (ii) आदर्शनात्मकस्य संयोगस्य हेतुविद्या । (iii) स्वस्वामिशक्तयोः स्वरूपोपलब्धिहेतुः संयोगः । (iv) जातिदेशकालसमयानवच्छिन्नाः सावर्ग्या महाव्रतम् । (निरीक्षकः स्वमत्या परीक्षणं कुमात)	2x3 = 6
(ग) दीर्घोत्तरीयाः - शौचात्-स्वाङ्गं जुगुप्सा परैरसंसर्गः	2x4 = 8

हस्ताक्षर

प्राश्निक कोड क्रं 2/140

पृष्ठ क्र. 4
प्रश्न पत्र/आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम :- पूर्वमध्यमा/उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम/द्वितीय

विषय वास्तु-भोग-संज्ञकशिक्षा (विषय कोड 803) तृतीय प्रश्न पत्र माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न

समय - 3 घण्टा

पुर्णांक

निर्देश

प्रश्न क्रमांक		प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
	अथवा अहिंसा सत्यासतैयव्रह्मचर्यापरिव्रह्म यमाः (परीक्षकानुसारं परीक्षणम्) (ii) दृष्ट्यादृश्यसंयोगो हेयहेतुः (परीक्षकानुसारं परीक्षणम्)	
	अथवा प्रकाशक्रियास्थितिशीलं भूतेन्द्रियात्मकं भोगापवर्गार्थदृश्यम् (परीक्षकानुसारं परीक्षणम्)	
7.	अतिदीर्घो-तरीयः - (निरीक्षकः स्वमत्या परीक्षणं कुर्यात् (ग) - संज्ञकशिक्षा	10
8.	(क) उचितविकल्प - (1) I माउस (2) III पत्रप्रेषणम् (ख) उचितयुग्ममेलनं - (i) आउटपुटः (ii) इनपुटः (iii) भाषा (ग) सत्यम् / असत्यम् (i) असत्यम् (ii) सत्यम्	2x1 = 2 3x1 = 3 2x1 = 2
9.	उत्तर - (i) रम, रस, वर्ड, कोरल-डा, पेजमेकर (ii) कोरलान, वैसिक, कोवाल, सी++, जावा	3x3 = 9
	हस्ताक्षर	

प्राश्निक कोड क्रं 2/190

पृष्ठ क्र. 5
प्रश्न पत्र/आदर्श उत्तर

परीक्षा का नाम :- पूर्वमध्यमा/उत्तरमध्यमा, खण्ड-प्रथम/द्वितीय

विषय वास्तु योग संज्ञक शिक्षा विषय कोड 803 तृतीय पर्ययपत्र माध्यम संस्कृत

कुल प्रश्न

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक

निर्देश

प्रश्न क्रमांक		प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
10.	(iii) निम्नस्तरीय भाषा और असेम्बली भाषा (iv) संगणक यन्त्रस्थ विविध, भौतिक, अंगानि) (परीक्षकस्यानुसारं परीक्षणम्) क - (बनाये गये ई-मेल पते को खोलना, पासवर्ड की सहायता से लॉगिन, खुले हुए पेज में कम्पास ऑफन पर क्लिक करेंगे, ई-मेल भेजे जाने वाले व्यक्ति/संस्था का ई-मेल आईडी लिखेंगे, भेजने वाले सामग्री को जोड़ेंगे, सामग्री जुड़ जाने के बाद सेण्ड करन पर क्लिक करेंगे।) (वियथवस्तु दृष्ट्वा अङ्काः प्रदानीयाः।) अथवा सीमित क्षेत्र के कम्प्यूटरों को एक दूसरे से जोड़ने की प्रक्रिया को स्थानीय अन्तर्जाल कहते हैं।	4
	(ख) - (निरीक्षकः स्वयं व्यापारिक परीक्षणं कुर्यात्।) अथवा अन्तर्जाल प्रकारः 1. LAN (Local Area Network) 2. MAN (Metropolitan Area Network) 3. WAN (Wide Area Network) (वियथवस्तु दृष्ट्वा अङ्काः प्रदानीयाः।)	10

हस्ताक्षर

